

XI MEЂУНАРОДНИ КОНГРЕС ЗА КЛАСИЧНУ АРХЕОЛОГИЈУ

Једанаести међународни конгрес класичне археологије одржан је у Лондону од 3 до 9 септембра 1978 у организацији Међународног друштва за класичну археологију. Првог и последњег дана конгреса, 4 и 9 септембра, држане су пленарне седнице, док се рад конгреса осталих дана одвијао у три секције: I — Грчка и Италија до и укључујући архајски период, II — Класична и хеленистичка Грчка и републиканска Италија, и III — Римско царство. У свакој од секција прочитан је велики број кратких саопштења, пропраћених обично живом дискусијом.

У оквиру конгреса приређене су различите археолошке и друге пригодне манифестације, изложбе, екскурзије итд. међу којима посебан доживљај је био посета Лондонском градском музеју — велелепном модерном архитектонском здању, отвореном за публику децембра 1976. На конгресу је било доста говора и о подухвату стручњака Британског музеја на спававању грчких ваза из збирке енглеског конзула у Напуљу, лорда Хемилтона. Вазе су се наиме, налазиле на броду „Колосус“ који је потонуо близу Корнволског полуострва 1798 г. Посебан куриозитет представља чињеница да постоје цртежи многих од ових ваза које је за рачун Хемилтона израдио у Италији сликар Тишбајн, и на основу којих се сада многи спашени фрагменти могу са успехом реконструисати. Уопште, може се рећи да се рад конгреса одвијао веома успешно, да су сви учесници наишли на срдчан пријем, што је пре свега заслуга Организационог комитета Конгреса.

Пленарна предавања првог дана држали су *М. Андроникос* о гробовима великог тумулуса у Вергини, *М. Палојино* о проблемима италске протоисторије у оквиру развоја класичног света, *Лили Каил* о богињи Артемиди: митологији и иконографији, *Н. Јадурис* о Аполоновом храму у Басама и *П. Б. Ворг Перкинс* о контрасту и континуитету у грчкој и римској уметности. Међу њима највише интереса је пробудило, као уопште на конгресу, *Андрониково* предавање о македонским краљевским гробовима. Задивљени мноштвом богатог материјала из ових гробница, где треба посебно истаћи откривање зидних слика које приказује лов, трку двоколица и отмицу Амфитрите, већина присутних је била склона да верује да је предавач имао право када је претпоставио да гробница, она најбогатија, припада Филипу Македонском. Ипак још увек предстоји дуг и напоран рад на анализи и проучавању овог епохалног материјала.

Последњег дана *А. Л. Ф. Ривеј* је одржао предавање о проблемима и открићима у Римској Британији, а затим су поднети кратки извештаји о појединим међународним пројектима на пољу класичне археологије: *Corpus Vasorum Antiquorum*, *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*, *Corpus Signorum Imperii Romani*, *Tabula Imperii Romani*, као и извештаји Међународне нумизматичке комисије, и Међународног комитета за проучавање античких градова. На крају је било речи о корацима предузетим на дефинитивној заштити Акропоља од свих уништавајућих тековина модерне цивилизације. Најефикаснији метод биће, нажалост, уклањање све скулптурне декорације са оригиналних места и њена замена репликама, пре свега са Ерехтејона који је у овом тренутку највише угрожен. Поједине фигуре са забата Партенона већ су замењене копијама, док западни фриз није још у великој опасности. Можда би и овде било најцелесходније да се тај део фриза, једини који је још на Партенону, скине и стави у Акропољски музеј, где би га посетиоци могли боље видети, а на његово место и на сва она места где је то могуће при данашњем стању Партенона поставити реплике које би гледаоцима давале извесну идеју о првобитном изгледу храма и његове декорације.

У раду секција само су два југословенска стручњака читала своје радове и то у I секцији *Љ. Појовић*: Архајски грчки утицаји на средњем Балкану, и у II секцији *Р. Васић*: Запажања о Еуфраноровој „Коњичкој бици“. Мали број реферата из наше земље, као и уопште мали број присутних археолога, не одражава право стање у раду на класичној археологији у нашој земљи, где се последњих година много урадило, нарочито на пољу римске археологије.

Због тога је штета што се наши стручњаци нису појавили у већем броју на овом импозантном скупу од више стотина археолога из свих крајева света где је било право место за саопштење својих резултата. Надајмо се због тога да ће се на идучем конгресу класичне археологије, који треба да се одржи 1983 г. у Грчкој, појавити већи број наших стручњака и приказати наш рад на класичној археологији у бољем светлу.

P. Васић, Београд.

ERNST BERGER, *Die Geburt der Athena im Ostgiebel des Parthenon*, Studien der Skulpturhalle, Basel, Heft 1, str. 90, sl. 19, tabl. 4, Archäologischer Verlag Basel 1974; E. BERGER und Mitarbeiter, *Parthenon-Studien: Erster Zwischenbericht*, *Antike Kunst* 19/2, 1976, str. 121—142, Table 29—32; isti, *Parthenon-Studien: Zweiter Zwischenbericht*, *Antike Kunst* 20/2, 1977, str. 123—141, Table 30—36 + I — III.

Једна релативно скромна публикација и два кратка но исцрпна извештаја представљају за сада прве резултате једног значајног подухвата у који се упустила Сала скулптуре (Skulpturhalle) у Базелу и њен директор Ернст Бергер: да се у природној величини реконструише скулптурални украс источне и западне стране Партенона, и то пре свега скулптурална композиција два Партенонова забата. Циљ је велики и узвишен ван сваке сумње. Партеон, најважнији и највећи од свих античких споменика, предмет је неуморног истраживања археолошке науке већ преко 150 година, док интерес путника, писаца, сликара и других љубитеља класичних старина за ово монументално дело задире у знатно дубљу прошлост. Небројене су студије, написане за то време, које говоре директно или индиректно о Партеону, но изгледа да је тај интерес последњих година поново појачан, делимично вероватно подстакнут заштитним радовима на Акропољу који се веома интензивно изводе последње деценије. Поред радова Бромера, Бејера, Јепесена, Евелин Харисон и других, управо се из штампе појавила монументална монографија Анастасиоса Орландоса о архитектури Партенона. Базелски подухват, међутим, остаје јединствен и оригиналан и можда показује на једини пут којим треба ићи да се на основу досадашњих непотпуних знања дође до извесних дефинитивних решења у овом правцу.

Пут до задовољавајуће реконструкције двају забата није ни у ком случају једноставан. Требало је прво, и то је до сада урађено у највећој мери, сакупити одливе свих сачуваних остатака скулптуре које су припадале забатима Партенона и затим их поставити у реконструисани оригинални простор забата. У томе су од драгоцене помоћи били цртежи сликара Жака Кареја из Троя који је 1674. г. као пратилац француског амбасадора маркиза од Ноангела обишао Грчку и начинио већи број скица античких споменика, између осталог и два Партенонова забата чије су фигуре тада биле знатно очуванije него данас. Упоређење сачуваних фрагмената скулптуре са цртежима, њихова мерења и размаравања, упоређења са траговима положаја појединих фигура који се још виде на оригиналним плинтама забата, омогућило је знатно прецизније смештање ових скулптура у реконструисани оригинални простор. То се нарочито односи на читав низ фрагмената из Акропољског и Британског музеја, за које се раније могло једино рећи да припадају скулптурама забата, док се сада, пропорционалним повећањем и мерењем, може са доста сигурности да одреди прво величина читавих фигура, а затим приближно и њихово могуће место на забату.

Западни забат на коме су представљени Атина и Посејдон како се боре о Атику реконструисан је у општим цртама на релативно задовољавајући начин захваљујући чињеници да се првобитни положај две централне фигуре види на Карејевом цртежу. Међутим, када су торза двају божанстава постављена у одговарајући простор, дошло је до корекције ранијих мишљења о